Ն. 4730 — 1881 ՕԳՈՍՏՈՍ 27 ԲԷՆԶԵԼՆՊԻՀ

22 ԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

ՕԼԱՖՐԱՆԿԱ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 8 ԲԷՆԶԵԼՆՊԻՀ — Ն. 4730

ԳԻՆԸ

Իսթանպոլ իլին
Պիր սենէ մէհիտիյէ 7
Այլը այ » 4
Իկի » » 2

Պիր նիւսխէ 20 փարա։

Թաշրալար իլին
Պիր սենէ, մէհիտիյէ 10
Այլը այ » 5
Բոլթա իւճրէթի պիզէ այիտ տիր։

Պանդուխտի Էջերեան

ՄԻԻՆԱՏԻՒ ԷՐՃԻԵԱՍ

ԻԼԱՆԼԱՐ

Պիրինճի տէֆա իլին սաթըրը 3 ղ.
Իքինճի » » » 2½ ղ.
Իւչիւնճիւ » » » 1½ ղ.

Իլան սրբասէր զօնուլմանան իլանաթ ու իսթաբաթըն սաթըրը 5 ղ.

Մէքթուպլար Կ. Պ. Փանոսեան խամինէ եազըլըր Իսթանպոլտա, Գալաթատա Բէնջէնպէհ-պազարընտա Իբսի խանընտա Ն. 41։

20 ՓԱՐԱ.

1297 ԱՂՕՍԹՕՍ 27

1298 ՇԷՎՎԱԼ 14

20 ՓԱՐԱ.

ԹԷԼԷԳՐԱՖ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Լօնտրա, 7 սեպտ.

Պերլինտէն Թայմս աթիտէքի թէլէգրաֆ չէքիլմիշ տիր.

«Տանցիկոտ վուգու պուլաճագ միւլաքաթ, Զաբրէն պիրտէն պիրէ վիրմիշ օլտուղու պիր գարարա համլ իտիլմէքտէ տիր։ Զանն օլունտուղունա կէօրէ, իշպու միւլագաթըն բօլթիգա նէթայիճի մագամընտա հիչ պիր էհէմմիյէթի պուլունմատաճագ տիր։»

Իսկէնտէրիէ, 7 սեպտ.

Ատէնտէ գալէրա իլէթի զուհուր իտիպ, մէղքիւր իլէթէ թուքուլան 37 քիշիտէն 30 նէֆէրի վէֆաթ իլէմիշլէր տիր։

(Լէլանր Հէրալտ մախսուս թելէֆոնը)

Լօնտրա, 7 սեպտ.

Պու սապահ վիրուտ իտէն թէլէկրաֆնամէյլերին մէալինէ կէօրէ, Ամերիգա մէմալիքի միւճթէմիսի բէյիտի, Լօնկըլանչտաքի գօնաղընա նագլ իտիլմիշ, վէ պու նագլ իւզէրինէ, վիճուտինտէ ալէյիմի սրհէթի զիեատէլէշմիշ տիր։

Լօնտրա, 7 սեպտ.

Ամերիգանըն Աբաքի նամ վահշիլէրի թարաֆընտան գաթլ օլունմուշ օլանլարընն եալընը օն նէֆէր օլտուղու, վէ պէյնէրինտէ հիչ պիր զարէթ պուլունմատըգը թէնագուզ իթմիշ տիր։

Ժէնէրալ Գարբ սաղ վէ սէլիմ օլտուգտան պէյգա, սրհէթի տախի եէրինտէ տիր։

Պերլին, 7 սեպտ.

Իսթէրաքոր Կեսեոմ հասուրթ[illegible]

Ռուսիա իմբէրաթօրու հազրէթլէրի պէյնինտէ վուգու պուլաճագ միւլագաթ, Ռուսիա իմբէրաթօրունուն արզուի մախսուս իւզէրինէ օլաճագ տըր։

Միչարիլէյհիմա Նամֆէհէրվասարտա Հօհէնցօլլէրն նամ վաքօրտա միւլագաթ ետէճէքլէր տիր։

Ռուսճուգ, 7 սեպտ.

Ֆրանսա տէվլէթի Տէրիսատէթ սէֆիրի Մ. Թիսօ, պու սապահ Ռուսճուգտան միրուր իլէ, Տէրիսատէթ ազիզէթ իլէմիշ տիր։

(Սէֆիրի միչարիլէյհ հազրէթլէրինն պու կիւնքի Վարնա վաքօրայա Տէրիսատէթ վիրուտի միւնթազը տըր։)

Լօնտրա, 6 սեպտ.

Կլօպ ղազէթասընդն ռիվսեթինէ կէօրէ, ժէնէրալ Գարբ իլէ մաեէթի էֆրասընդն, Մէքսիգայի ճէտիտին Սբալ նամ վահշիլէրի Թարաֆընտան գաթլ իտիլմիշլինէ տայիր շուեու պուլան ռիվսեթի, Նիւ-Եորգտան ալընան սօն խապէրլէր Թէքզիպ խտեօրլար։ Պու մէսէլէյնին էհէմմիյէթի բէք զիեատէ միւպալաղա խտիլմիշ տիր, հալ պու քի մագթուլլարընն միգտարը օն իկի քիշիյի թէճավուզ իթմիշ տիր։

ՄԻԻԹԷՆԷՎԻՅԷ

(Պու կիւնքի Ցարտա կէօրիւմիւշ տիր.)

Պապը Ալինին թալէպի իւզէրինէ, էճնէպի բօսթանլանէլէրի, Թայմս ղազէթասընդն ալաֆ. սեպտ. 3 թարիխի Նիւսխէսինի թէվզի իթմէմէլէրի իչին էմր ախզ իլէմիշլէր տիր։

* * *

Թարաֆըմըզա թէէմին իտիլտիկինէ կէօրէ, Ռուսիա սէֆիրի Մ. Նովիգօֆ, ասհապը թահվիլաթ վէքիլէրինէ վիրտիկի պիր վիզիթասա, Ռուսիա տէվլէթինին, մէմուրիեթլէրի իճրասընտա ասլա միւշքիւլաթ չէգարմատաճայը խուսուսունտա քէնտիլէրինէ թէէմինաթ իթա իթմիշ տիր։

—

Վան կէօլիւնտէ պիր գաչ վաքօրան իշլէտիլմէսի իչին, էվվէլճէ պիրի թարաֆընտան իսթէնիլմիշ օլան իմթիհազ մէսէլէսի, իքինճի տէֆա օլարագ, Ճուրաի տէվլէթտէ թէագիդ օլունմուշ, վէ թայէպի մէղքիւր գապուլ օլունարագ, մաղպաթասընդն Թանզիմ իտիլմէք իւզրէ օլտուղու իշլտիրմիշ տիր։

—

Ֆրանսա տէվլէթի Տէրիսատէթ մասլահաթկիւզարը Մ. Մօնթօլոն, էվվէլիսի կիւն Պապը Ալիսէ կէլէրէք, սէֆիրը Մ. Թիսօնուն եազընտա ավտէթի միւնասէպէթիյլէ, քէնտի մէմուրիեթի իսթամպուլմուշ օլտուղունու խարիճիեէ նէզարէթինէ պիլտիրմիշ տիր։

—

Սալթանաթը սենիեէնին Պաթում շէհպէնտէրի օլուպ, կէչէնլէրտէ մէէզունէն Տէրիսատէթէ կէլմիշ օլան Ռէֆգի էֆէնտի, կէչէն ճիւմատա իրթէսի ազշամը հարէքէթ իտէն Ռուսիա գումբանեասը վաքօրայա մահէլլի մէմուրիեթինէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ կէլմիշ տիր։

—

Պու հաֆթա զարֆընտա, մէմալիքի իրանիեէնին Իրադ վէ Ազէրպայճան գրուպընտան 150 գատար հաճիլէր, Պիթլիս թարիգկէլէ Տէրիսատէթէ մուվասլէթ իտէրէք, պունլարտան պիր միգտարը հէման Հիճազ թարաֆընա կիթթիքլէրի կիպի, պաղբլարը տախի Տէրիսատէթտէ պիր գիժէք իւզրէ իմիշլէր։

—

Թէրգօս կէօլիւ սուլարընդն սուրէթի մուայէնէսի հազգընտա, աթբպպա վէ գիմեակիրանտան միւրէքքէպ պիր ղօմիսիօնուն Թանզիմ կէլէտիկի բաբօրթօնուն միւթալասընտա հազը պուլունմագ իւզրէ, ճէմիյէթի թբպպիեէյի շահանէ քէնտի ազասընը տլաֆ. սեպտեմբերին օնունճու ճիւմատա իրթէսի կիւնիւ, էօյլէտէն սօնրա ատաթ պիրտէ պիր իճթիմաի ֆէվգէլատէեէ տտավէթ կէլմիշ տիր։

—

Իսթանպոլ ճիվարընա կէչէնտէ ինմիշ օլան չէքիրկէեէ մէրագ իտէրէք, էեուպ վէ Այսթէֆանոս թարաֆլարընդ կէզմիշ օլան պիր զաթըն Թէրճէմանը Հազգդաթ ղազէթասընա վիրտիկի մալի մաթանէթզարէն, էկէր պու չէքիրկէնին պըրագմագտա օլտուղու թօխտուճարա մուգապիլ պիր չարէ պուլունմատաճագ օլուր իսէ, պիր գաչ սէնէտէն պէրու Իզմիր, Գօնեա վէ Խիտավէնտիկեար թարաֆլարընը իզար իլէմէքտէ պուլունան չէքիրկէ աֆէթինին, կէլէճէք եազ Իսթանպօլտա տախի կէօրիւլճէկկինէ, վէ մէյվէ վէ սեպզէ կիպի մահսուլաթըն տախի բէք պիյիք խատարաթա ուղրաճաճաղընա շիւպհէ իտիլմէօր։

—

Պէյգօզտան Թէրճէմանը Հազգդաթ ղազէթասընա եազըլան պիր մէքթուպտա օգունմուշ տուր.

Տէօրտիւ ասքէր ֆիրարիլէրինտէն վէ իչիւ Խըրվաթլարտան օլարագ եէտի նէֆէր շագը, շու արալըգ Պէյգօզ ճիվարընտա Ազպապա վէ Տրէսէքի վէ Գավագ վէ Բօյրազ վէ Արնավուտ քէօյիւ գարիեէլէրի միեանընտա պիր խայլի բահաթսըզլըղա միթէճասընը օլմագտա տըրլար։ Բօյրազը եօղուրտճու Խալիտ էֆէնտի իսմինտէ պիր ատէմի, պու էշգբեատան տէօրթ նէֆէրի պաղլանարագ, պիր սաաթընը վէ պիր ազտա ագչէսինի ալտըգտան սօնրա, պիչարէյի եինէ պաղը պրագբպ սավուշմուշլար։ Եինէ զուունլար Ագպապա գարիեէսինին սըզըրթմանընը պաղլաեբպ, ագչէ չըզ տրթմագ իչին տալպ իթմիշլէր։ Պիր գաչ կիւն սօնրա տախի Աբնավուտքէօյիւ պիր Խրիսթիան, կէնճ օղլու իլէ եօլտա կիտէրքէն, խապիլէր, պիչարէլէրին իւզէրինէ հիճումմ իտէրէք, չօճուղա ֆիլիլի շինի իճրա իթմիշլէր։ Ախիրէն տախի Թաշ օճաղը նամ մահէլլէ Աբրահամ բաշանընն միւթէսարրըֆ օլտուղու արագիտէ միւսթէճիր պուլունան Հիւսէյին աղանընն խանէսի իւզէրինէ, իչիւ Խըրվաթ վէ տէօրտիւ դաչագ օլարագ, եէտի նէֆէր պուլունտուգլարը հալտէ, հիճումմ իտէրէք, պիր խայլի իսկէնճէլէրտէ պուլունմուշլար։

Պէյգօզ գայմագամընընտա լիւզումի գատար զապթիեէ պուլունտուղու ճիհէթլէ, պունլարընն թաղիպլէրինէ մուվաֆֆագ օլտուեբպ, եանընդա պիր կիւն իչի զապթիեէ կէզարիրմիշ իսէ տէ, անլէր տախի էշգբեանընն իզէրինի պուլամմըշլար։ Հալ պու քի պու չագըլար չալը քեմէքլէ մէշղուլ պուլունան էրմէնիլէրին իչի ըէս պարկիուէսիճմար ծիվար քէօյլէր էհալիսի հայվանլարընը տիշարընա չէգարամամագտա իմիշլէր քի, պու տախի պկպտիրընի հայվանաթընն քէօյ իչլէրինտէ պէտլէնէմէեէրէք, տէհշէթլի պիր հայվան խասթալըղընը մուճիպ օլաճաղը աշիքար տըր։

Իմամ պու ֆէնայրգլարա մահէլլ գալմամագ իչին, Շէհիր էմանէթի ճէլիլէսինին տիրիլի հիմմէթ պուեուրմատաճագլարը պէտիհի վէ աշիքար իսէ տէ, պիր զէմանը մուվագգաթա մախսուս օլմագ իւզրէ, գօլլար կէզտիրիլէճէք օլտա, էշգբեանընն պիր գաչ կիւն իչին թէէխիրի խապասէթ իտէրէք, պատէհու գօլլար կէրիեէ ալընընճա, պէթէքրար շէգավէթէ պաշլատաճագլարը էմնալի տէլալէթիյլէ մալիմ տիր։ Պինանէն ալէյհ շիմիլիք սէրիսն պիր գաչ գօլ չէգարմագլա պէրապէր, օ թարաֆլարընը էմնիյէթի ալտտէվամ թէէմին իտիլմէք իչին, միւնասիպ պիր մահէլլէ պիր գարաղօլխանէեէ շէտիտէն իհթիեաճ կէօրիւլիր, զիրա օ թարաֆլարտա պիր եանատան Գարատէնիզ, վէ տիկէր թարաֆտան Էյրիվա տէրիսի հուատտա իթիպար օլունտուղու հալտէ, 7–8 բարէ քէօյլէր տրասընտա էսպապը ինդիպաթեեէտէն հիչ պիր շէյ պուլունամամասը, պու ֆէնայրգլարա սէպէպիեէթ վիրմէքտէ տիր։

—

Սագբզտա օգոստոսսուն օն պիրինճի կիճէսի, ատաթ սէրիզ բատտէլէրինտէ աղ շիտատէթլիճէ պիր զէլզէլէ վուգու պուլուպ, խալգդա եէնիտէն տէհշէթ վիրտիկի, վէ օն տէօրտիւնճիւ ադշամը, ատաթ պիր բատտէլէրինտէ պիր զէլզէլէ տահա օլուպ, պունուն շիտատէթ վէ միւտատէթի, հէման իլք խարապիեէթլէրէ սէպէպ օլան ատէմէլէրէ եագէն օլմագլէ պէրապէր արգասը քէսիլմէեէրէք, էլան եէվմիեէ 8–10 տէֆա խաֆիֆճէ օլմագտա օլմասը, էհալինին էն ճէսուրլարընը պիլէ գօրգուեա տուշիւրտիկիւ մուհէլլինատէն եազըլըեօր։

—

Ֆար տը Մասէտուան նամ Եուանան զազէթասընդն գավլինճէ, օգոստոսսուն 16ընճը կիւնիւ Սէրանիքտէ պաղը զէլզէլէ սատէմէլէրի հիսսօլունմուշ իսէ տէ, հիչ պիր խասարաթը մուճիպ օլմամըշ տըր։

—

Կէչէն կիւնկը թէլէկրաֆլա խապէր վէրիլէն Աթինատաքի ֆէվգէլատէ սըճաղլըգ զայիլ օլուպ, մէղքիւր սըճաղլըգ եէրինէ սէրին պիր հավա գայիմ օլմուշ, վէ հէքիմլէրին գավիէն պէեան իթթիքլէրինէ կէօրէ, շէհրի մէղքիւրտէքի թիֆօ խասթալըղը տախի կիթտիքճէ խաֆիֆլէշմէքտէ, վէ նատիրէն վէֆիեաթ վուգու պուլմագտա իմիշ։ Մէճլիսի սըհհիեէ թարաֆընտան իսթար օլունան թէտապիրի սըհհիեէ, մէմուրինին վէ բօլիսին ղայրէթի, սու եօլտարընը թաթիրի, վէ սօգագլարընը միւնթազամէն թէմիզլէնմէսի, իչպու հիւնանի նէթիճէյի հուսուլէ եարտըմ իթմիշլէր տիր։

—

Ցիւնքի Խոթանպուլուն իճմալինտէն ալընմըշ տըր.

Էվվէլքի կիւն տէվլէթճէ[illegible] 100 պլն լիրա, մաթլուպլարընա պէտէլ ալմագ, վէ սէնէվի եիւզտէ 8 ֆայիզ ալաշ իլէմէք իւզրէ, մուգատտէմա թէսվիեէյի մասլահաթ իթմիշ օլտուգլարը հալտէ, պու քէրրէ ֆայիզին եիւզտէ պէշէ, վէ սէնէվի թէէտտիեաթը մահտուտէնին սիլիսանէ թէնզիլինէ բազը օլմուշլար տըր։ Պու սուրէթլէ վուգու պուլան հալը մէսելէ վէ գարար, տէրէճէյի ֆէվգէլատէ էհէմմիյէթի հայիզ պուլունմազլէ, իճրաի միւզաքէրաթա պիր հիւնի թէէսսիրի օլմասընը թէմէննի իլէրլիգ։

—

Ալաֆրանկա սեպտ. 6 թարիխիլէ վիրուտ իտէն խուսուսի պիր թէլէկրաֆնամէեէ կէօրէ, Մանասթըր վիլաեէթի տախիլինտէ քեսլին Գօլօնիալը մէշհուր Նէվրուս նամ շադընն թահթը գօմանտասընտա պուլունան էշգբեա ֆբրգասը, Բրէմէթի նահիեէսի տախիլինտէ Իզկար գարիեէսի էհալիսինտէն տագուզ քիշիյի տաղա աշըրմըշ տըր։ Մէղքիւր էշգբեա ֆբրգասը Բօպիչգա գարիեէսինի եաղմաեա վիրմիշ տիր։ Պու էշգբեանընն եաթադլարը, Բրէմէթինին Արնավուտ պէյլերի իմիշ։ (Ֆաբ)

—

Կէչէն բազար իրթէսի կիճէսի, Գասաբ քէօյ ճիվարընտա Գուրպաղըլը տէրէ ճիվարընտա իզամէթ իտէն Բէրբ Բիզա էֆէնտինին տամատը, ասաքիրի շահանէ միւլազիմլէրինտէն Իսմայիլ էֆէնտի, ատաթ տէօրթ բատտէլէրինտէ պիր մուհաճիր արապասընտա պուլունան ֆամիլեասը յա պէրապէր խանէսինէ ավտէթ իտէրէք, Գուշ տիլի նամ մահէլլտէ գարշըլարընա պաղչէվան գըեաֆէթի իչի հէրիֆ չէգարագ, էֆէնտիի միմանլէյհին իւզէրինէ սիլահ չէքմիշլէր, վէ հէր նէ գատար Իսմայիլ էֆէնտի գըլըճ իլէ մուգապէլէ իթմիշ իսէ տէ, գատընարը ֆէրեատը, ճիվարտա պուլունան քէօշքլէրտէն իշիտիլէրէք, խմատարարընա գօշուրմուշ վէ մահէլլէ պէքճիսի թարաֆընտան հէրիֆին պիրի թութուրմուշ իսէ տէ, զապթիեէտէն պիրինին «սրտա՛գ» տիմէսինէ իմթիթիա իլէ, պէքճինին մէրգումա սալը վէրմիշ օլտուղու վագբթտա կէօրիւմիւշ տիր։

—

Գում-գապու աչգէլարընտա տէմիր ատմըշ օլան պիր քէսմիւր կէմիսի թայֆէսինին պիրի, կէչէն կիւն գազէն տէնիզէ տիւշմէքլէ զարգ օլմուշ, վէ տիւնքի չարշէնպիհ սապահը ճէսէտի պուլունուպ չէգաբրըմըշ տըր։

—

Գօրֆիատան եազըլըզընա կէօրէ, պաղը օտուն եարբճբլարը, էբիրին ճիվար ատհիլինտէն օտուն քէսմէեէ կիթմիշ օլտուգլարընտան, իւզէրլէրինէ օն իքի նէֆէր հայտուտ հիւճումմ իթմիշլէր, լաքին իւսթլէրինտէ հիչ պիր շէյ պուլամատըգլարը ճիհէթլէ, ըէհին մագամընտա պիրիսինի նէզալէրինտէ սագլամըշլար, վէ պէտէլի թախլիս օլմագ իւզրէ, 2300 ֆլանգ, օն թագմ էսվապ, էսլիհա վէ միւհիմմաթ խոթէմէքտէ իմիշլէր։

—

Էսպապը մուճիպէի մէշրուատան խէն[illegible] ախիրէն բէտէրինի գաթլ խէյէրինտէ պուլունանլարը հազգդանզարագ, պիչարէ տէլիգանլրբ իթթիզամ իթմիշլէր տիր։ Պունլարտան պիրինճիսի, եանի Ֆար տիւ Պօսֆօր, մէրգում էհլի նամուս տէլիգանը, քէնտինին վէ ֆամիլեասընն նամուսունու վիգաեէ, վէ գարընատաշլարընն սէֆալէթինի մէնն իչին, հասպէլ զարուր մէղքիւր ճինատէթի իճրաեէ միւթէճասը օլտուղու հալտէ, պունուն հազգդանտա մահքէմէճէ նէ՞ եօտա հիւքմ ու իրամ վէրիլէճէկինի սիւալտէն սօնրա, գանունէն, մէրգումուն ատի գաթիլ օլտուղունու, վէ գաթիլլէրէ վէրիլէն ճէզանընն պունա տախի վէրիլէճէկինի պէեան իթմիշ իսէ տէ, պու պաղոտ իթիրազլէ, պէօյլէ սըրալարտա, պու միսիլլու պիչարէլէրին շայանը մէրհամէթ օլտուգլարընը, վէ պունլարա, քիւրէեէ միւսթահագգ ճանիլէր մագամընտա նազար օլունմասը տա հազգդը օրմանեաճաղընը իլավէ իթմիշ, վէ պու կիպիլէր իչին, Ֆրանսա գանունատա պաղը ահքեամը միւսալիտքեարանէ մէվճուտ օլուպ, անճագ ահքեամը մէղքիւրէ չիմիլիք պուրատտա իճրա օլունամագ իսէ տէ, շու հալին պուրաճա պիր տէրէճէեէ գատար իսլահը, հէմ մուվաֆբզը հազգանիեէթ օլաճաղընը, վէ հէմ տախի մէրգում մագթուլ կիպի հարաքեաթը զայրը մէշրուատտա պուլունանլարա պիր իպրէթ օլարագ, օ միսիլլու շայեանը թէէսսուֆ վագբալարը ազալթաճաղընը սէօյլէմիշ, վէ հաքիմէրիմիզին, չսգ տէֆա գանունճա օլան գուսուրուն եէրինի, ատալէթ վէ հազգանիյէթի իւզրէ վիրտիքլէրի հիւքմլէր իլէ աօլտուրտուգլարընը իթթիրաճ իլէմիշ տիր։

Իսթանպուլ զազէթասը տախի, մէրգում տէրիգանլրընն հարէքէթի վագբասընը իլթիզամ իթտիկի սըրատտա, սէօզիւնիւ պաշլըճա, պիր թագբմ էշխասընն զայրի մէշրուսուրէթտէ, էմլաք վէ էշեալարընը շունա պունա ֆէրազ իտէպիմէէրինին նէ տէրէճէ մուզիրը օրտուղունա նազլ, վէ պու հալէ միւսայիտ օլան գավանիյնէ, հազգը սուրէթտէ իթթիրազ իլէմիշ տիր։

—

(Շուրաի տեվլէթ գարարը յլա Թանզիմ օլունուպ, պիլիսթիզան մէրիեէթի ահ-քեամընա իրատէյի սէնիյյէյի հազրէթի Բատիշահի միւթէալլիդ վէ չէրկիֆսուուր պույրուլմուշ օլան սիճիլի նուֆուս նի-զամնամէսի տիր։)

(Մանչուրէնի 4729 նէ-նիւ-նիւսէն տեվամ)

ՊԷՇԻՆՃԻ ՖԱՍԸԼ

Վէֆֆէնուր վուքուրաթը սուրէթի էնբիյասը.

27. — Հէր գարիեէտէ վուգուս պուլաճագ վէֆիեաթ, միւթէվէֆանընը վէ բէտէրլինին իսմինի, վէ քէյֆիեէթի վէֆաթընը, վէ միւթէէհիլ օլուպ օլմասընընը, վէ միւթէէհիլ իսե, քիմին զէվճի վէ եա զէվճէսի օլսուզունու, վէ սինինի վէ մէսգիթի իւբ բէէսինի միւպէյեին պիր իլմ ու խապէր իլէ գազա սիճիլի նուֆուսու մէմուրունա պիլսիրիլիր։ Մուվազգաթէն նագլ մէքեան իթիկի հալտե, վէֆաթ իտէնլէրին քէյֆիեէթի վէֆաթընը միւթէզամմին օլաճագ օլան սալիֆ իւզ զիբը իլմ ու խապէրին պիր մուսատաբգ սուրէթի, նուֆուս մէմուրու թարաֆընան միւթէվէֆանընը մուգայեէտ պուլունսուզու մահէլլին նուֆուս մէմուրունա կէօնտերիլիպ, դայոբ իճրա իթիրիլիր։

28. — Ասքէր վէ մէմլէքէթ խասթախանէլէրինտէ վուգու պուլաճագ վէֆիեաթ, խասթախանէ միտիրլէրի թարաֆընան պիր հաֆթա զարֆընա, մատտէյի սապգատա մուհարբէր թաֆսիլաթը հավի իլմ ու խապէրլէ սիճիլի նուֆուս մէմուրունա պիլսիրիլիր։ Մէմալիքի էճնէպիեէտէ վուգու պուլաճագ վէֆիեաթ, սէֆարէթ վէ եա չէհպէնտէրլէր թարաֆընան պա իլմ ու խապէր խարիճիեէ նէզարէթի մարիֆէթիյլէ տախիլիեէ նէզարէթինէ թէպլիղ օլունուր։ Տախիլիեէ նէզարէթի նուֆուսը ումումիեէ խտարէսի վասթասըյլա, իշպու իլմ տընը իթա իթիրիր։

29. — Քէյֆիեէթի վէֆաթ, պալէատէ մուհարբէր իբի մատտէ մուճիպինճէ, կէլէճէք իլմ ու խապէրլէրէ թէվֆիգան սիճիլի նուֆուսուն վէֆիեաթ դբմընա գայտ օլունմաղլէ պէրապէր, մէվալիտ սիճիլի տախի օնա կէօրէ թասհիհ օլունուր, վէ միւթէվէֆա միւթէէհիլ իսե, միւնաքէհաթ սիճիլլինին տախի թասհիհի իճրա դբլընը։ Էնանի սէյեահաթտա, սէֆինէ վէ վաքօրլարտա վուգու պուլաճագ վէֆիեաթ իշին, դաբթան թարաֆընան իբի քիշինին շահատէթիյլէ, իբի նիւսխէ օլարագ, պիր իլմ ու խապէր թանզիմ իտիլէճէք, վէ պու իլմ ու խապէրլէր, վաքօր վէ եա կէմինին իլբ ուղրաեաճաղը խակէլէ, մէմալիքի Շահանէ օլտուղու հալտէ, լիման իտարէսինէ, վէ մէմալիքի էճնէպիեէտէ իսե, չէհպէնտէրխանէեէ իթա օլունաճագ տբը։ Լիման իտարէսի վէ եա չէհպէնտէրխանէ տախի պիր նիւսխէսինի թէվզբի, վէ տիկէրինի պահրիեէ վէ եախօտ խարիճիեէ նէզարէթլէրի մարիֆէթիյլէ, տախիլիեէ նէզարէթինէ իրսալ իյլէեէճէք, վէ տախիլիեէ նէզարէթի իշպու իլմ ու խապէրինին նուֆուսը ումումիեէ խտարէսի վասթասըյլա, միւթէվէֆանընը մուգայեէտ պուլունսուզու մահէլլին նուֆուս մէմուրունա կէօնտերիպ, սիճիլի նուֆուսա գայտ իթիրիճէճէք տիր։

ԱԼԹԸՆՃԸ ՖԱՍԸԼ

Թէզգիրէ դեեան վուքուրընընը սուրէթի ճերեեանը

30. — Սիճիլի նուֆուստա մուգայեէտ օլան քիմսէ, իգամէթկեահընը թէպտիլ իտէճէք օլտուղու հալտէ, մութլագա պուլունտուղու գարիեէ վէ եա մահէլլէնին իլմ ու խապէրինի սիճիլի նուֆուս մէմուրունա պիլիրեէ, գայտընը թասհիհ իթիրմէկէ մէճպուր տբը։

31. — Մատտէյի սապգատա մուճիպինճէ, իգամէթկեահընը թէպտիլ իտէճէք օլանլար, էվվէլբի իգամէթկեահլարընա ավտէթլէրին. տէ տախի նուֆուս գայտլարընը թասհիհ իթիրմէկէ մէճպուր տբըլար։ Պու գալտէեէ բիեեթ իթմէէնլէրտէն պիր պէեազ պէշլիքտէն պէշ պէեազ պէշլիկէ գատար ճէզայի նագտի ալընը։

ԵԷՏԻՆՃԻ ՖԱՍԸԼ

Թուֆրէյլէ նէճլուր

32. — Գազալար սիճիլի նուֆուս մէմուրլարը, հէր իւչ այտա պիր քերբէ գարիեէլէրի, վէ սանճագ նուֆուս մէմուրլարը հէր ալթը այտա պիր տէֆա գազա մէրքէզլէրինի, վէ վիլաեէթ նուֆուս նազբրլարը տախի սէնէտէ պիր քերբէ ումումի լիվա վէ գազա մէրքէզլէրինի տօլաշարագ, թէֆթիշի մուամէլաթ իտէճէքլէր տիր։

33. — Գազա նուֆուս մէմուրլարը, էնանի թէֆթիշլէրինտէ կէշմիշ իւչ այ վուգուսաթընը նաթբգ իլմուխապէրլէր իւզէրինէ իճրաի թահգբգաթ իտէճէքլէրի միսիլու, լիվա նուֆուս մէմուրլարը, գազա նուֆուս մէմուրլարընընը, վէ վիլայէթ նուֆուս նազբրլարը տախի, լիվա վէ գազա մէմուրլարընընը իֆաի վազիֆտէ օլան հալէքքէթլէրինի թէֆթիշ իլէմքլէ միւքելլէֆ տիրլէր։

34. — Թէֆթիշի սիճիլաթ էնասընա, սիճիլլտէ մուգայեէտ էհալիտէն հէր ֆէրտին էսպապը մուճիպէ պէեանընյլա, թասհիհի գայտ իտտասընա հագգը վար տբը։ Անճագ պու իտտաա, ալէագատար օլանլարընը ագրապասընտան օլմամագ շարթըյլա, իգամէ իտէճէքլէրի շահիտլէրին մէճլիսի իտարէտէ պատէթ թախլիֆ վուգուպուլաճագ թագրիր վէ իֆատէլէպուլ օլանլարը, վէ օ տարտէ թասհիհի գայտ ճայիզ օլուր։

35. — Թէֆթիշի սիճիլաթ էնասընա, մէվալիտ վէ միւնաքէհաթ վէ վէֆիեաթ վէ թէպտիլի մէքեան վուգուսաթընա տայիր դարիեէ վէ մահէլլէլերտէն վագասեա դայրբ մուվաֆրգ իլմուխապէր եազմիշ օլտուղլարը թէպէյեուն իտէն իմամ վէ մուխթար վէ խատէմէի բուհանիեէ, պիր ալթունա գատար ճէզայի նագտի իթասընյլա մահքիմ օլուրլար, վէ էկէր պու հարէքէթ, պիր կիւնա իրթիքեաղ վէ իրթիշաեէ, վէ գուրատան գաչբրմագ իշին քէթմի նուֆուսա մէպնի իսէ, պունլար հագգընտա մէվզու օլան միւճազաթը գանունիեէ պաշգաճա իճրա օլունուր։

36. — Սիճիլլ մուամէլաթընտա պուլունանլար, նուֆուս ճիհէթլէրինի հէքք վէ թաղեիր վէ եա թահրիֆ իյլէտիքլէրի հալտէ, օ միսիլլուլէր իշին, սախթէքեարլըք հագգընտա գանունէն մուայեէն օլան միւճազաթի իլէ մահքիմ օլուրլար։

ՍԷՔԻԶԻՆՃԻ ՖԱՍԸԼ

Սէնէլէ նուֆուս վուքուրընընտա ալընաճաք խարճլարը դեբեճանը

37. — Ալէլումում մէվալիտ իշին վերիլէճէք իլմ ու խապէրլէրտէն պիրբէր զրուշ խարճ ալընընը։ Վէֆիեաթ վէ թալագ իլմ ու խապէրլէրինտէն խարճ ալընմագ։ Միւնաքէհաթա տայիր իլմ ու խապէրլէր իւշ նեվ տիր։ Պիրինճիսինտէն պէշ, վէ իքինճիսինտէն իւշ, վէ իւչինճիսինտէն պիր զրուշ խարճ ալընը, վէ թէպտիլի մէքեան իլմ ու խապէրլէրինտէն, վէ ալէլումում նուֆուս թեզքէրէլէրինտէն տախի պիրբէր զրուշ խարճ խթիֆա օլունուր։

38. — Մատտէյի սապգատա պէեան օլունան իլմ ու խապէր վարագայրը, հէր գազանը նուֆուս մէմուրունա պա սէնէտա գազա գայմագամը թարաֆընան իթա օլունուր, վէ պունլարտան մէվալիտ վէ միւնաքէհաթ վէ թէպտիլի մէքեան իլմ ու խապէրլէրի բէտիրինը նըսֆը, իմամ վէ մուխթար վէ բուէսսայի բուհանիեէ թէրք օլունուպ, նըսֆը տիկէրի վէ նուֆուս թեզքէրէլէրինին խարճը, մալ սանաբզընտ թէսլիմ իտիլիր, վէ հէր իւչ այտա պիր քերբէ, պունլարը մուհասէպէսինի նաթբգ պիր տէֆթէր եաբբարագ, մէճլիսի իտարէի գազանը թահթը թաստիգինտէ օմմագ իւզրէ, վուգուաթ էվրագբյա պէրապէր, բէէսի լիվաեա, վէ օրատան մէրքէզի վիլաեէթէ կէօնտերիլիպ, վիլաեէթ մուհասէպէսինճէ մուամէլաթը գալէմիեէսի իճրա դբլընը։ Իշպու նիզամնամէ մուճիպինճէ մուայեէն օլան բէսմինէն ֆազլա ագչէ ալան իմամ վէ մուխթարլար իլէ ճէօմաթը զայրբ Մուսլիմ խատէմէսի հագգլարընտա, միւճազաթը գանունիեէ թէրթիպ վէ իճրա օլունուր։

ՏՕԳՈՒԶՈՒՆՃՈՒ ՖԱՍԸԼ

Անսամբ մուվազգաթա

39. — Իշպու նիզամնամէնին իճրաի ահքեամընա իպթիտար օլունմագ իշին, ալէլումում գազալարտա, սընուֆը էհալիսին սիճիլլի նուֆուս գայտլարը, մէվատաբ աթիեէտէ կէօսթէրիլէն գօմիսիօնլար մարիֆէթլէրիյլէ թանզիմ օլունաճագ տբը։

40. — Հէր գազանը մէճլիսի իտարէսիյլէ մէճլիսի պէլէտիեէսի ազասընտան պիրբէր զաթ իլէ գազա նուֆուս մէմուրու վէ ըէսիֆ զապթինտէն միւբէքքէպ օլմագ, վէ միխթէլիթ գազալարտա, ազանընը պիրի, նուֆուսճա էքսէր օլան զայրբ Մուսլիմ ճէօմաթընտան պուլունմագ իւզրէ, պիրբէր գօմիսիօն թէշքիլ օլունաճագ տբը, վէ [illegible] տա, մուվազգաթ օլարագ պիրբէր քեաթիպ թէրֆիգ իտիլէճէք տիր։

41. — Մատտէի սապգատա մուճիպինճէ թայեին օլունաճագ գօմիսիօնլար, տախիլի տայիրէյի իտալէրի օլան գարիեէլէրէ պաշգա պաշգա ադիմէթլէ, նուֆուսը մէվճուտէնին թահրիրինէ միւպաշբրէթ իտէճէքլէր տիր։ Իշպու թահրիրտէ իճրա օլունաճագ թահգբգաթ, իքինճի մատտէտ կէօսթէրիլէն էսասլարա միւսթէնէտ օլաճագ տբը։

42. — Էնանի թահրիրատ, հէր շախսընը պիզզաթ թագրիրի ալընընը, վէ պու թագրիրլէրին պիլվէքեաղէ ալաղը տախի ճայիզ տիր։ Անճագ հէր հալտէ ալընաճագ թագրիրլէր իքի շահիտ հուզուրունտա դապուլ օլունուր։ Շահիտլէրին սինինի բիւշտի, եանի երիկրմի պիր եաշընը թէքմիլ իթմիշ օրմալարը շարթ տբը։

43. — Տօգուզ եաշընտան եօգարը օլան նուֆուսը խանասընն էսամիսի վէ սինինի վէ տատէտի, զէվճ վէ եա ագրապասը վէքեալէթլիյէ զապթ օլունուպ, շէքլ վէ սանաթ թահրիրինտէն սաբիթ նապար օլունուր։

44. — Էնանի թահրիրատ մէվճուտ օլմաեբպ տա մուվազգաթէն տիեարը ախէրատ պուլունանլարընն սինն վէ հալ վէ սանաթլարը, էպէվին վէ եա ագրապալարը թարաֆընան, իշպու նազամնամէ մուճիպինճէ, իգամէի շուհուտ իլէ իսպաթի իտիլտիքտէն սօնրա, գայտ օլունուր։

45. — Մէսգիթի իւբ բէէսինտէն պաշգա մահէլլէ նազլ վէ հիճրէթ իթմիշ օլանլարը էսամիսի, վէ մահէլլի իգամէթլերի թահգբգ օլունարագ, պիր տէֆթէրի մախսուս իլէ մահէլլի իգամէթլերինէ պիտիրիլմէք, վէ օրատա թահրիր իտիլմէք իւզրէ պաշգաճա զապթ իտիլիր։

46. — Թահրիր գօմիսիօնլարը, հէր գարիեէնին թահրիրինի իքմալ իյլէտիքլէրինտէ, սիճիլլ միւսվէտտէլէրինին զէյլինի ճէօմաթի մէճլիսլէրինէ վէ իմամ վէ մուխթարլարա մէօհիրլէթճէքլէր տիր։ Իշպու միւսվէտտէլէր, մէվալիտ վէ միւնաքէհաթ իւզէրինէ միւրէթթէպ օլաճագ տբը։

47. — Սիճիլլ միւսվէտտէլէրի, էհալիսի միխթէլիթի օլան մահէլլէրտէ, հէր ճէօմաթընն ատէտինճէ պաշգա պաշգա օլաճագ, վէ հէր գաղանընն թահրիրի խիթամ պուլտուգտա, գօմիսիօնլարընն ավտէթի իւզէրինէ գազա նուֆուս մէմուրլարը, սիճիլլի ալիյի թանզիմ իլտրը, տէճլիսի իտարէի գազանը պիրի, նուֆուսճա էքսէր օլան զայրբ Մուսլիմ ճէօմաթընտան պուլունմագ իւզրէ, պիրբէր գօմիսիօն թէշքիլ օլունաճագ տբը, վէ [illegible] թալիմաթը մախսուսէ իթա օլունաճագ տբը։

50. — Տախիլիեէ նէզարէթի իշպու նիզամնամէնին իճրասընա մէմուրտուր։

Ֆիյ 8 շաբան սէնէ 98
վէ ֆիյ 23 հազիրան սէնէ 97

ՔԻՒՐՏԼԷՐ

1.

Տիյարպէքիր Ինկիլիզ գօնսօլոսու պին պաշը Թրօթթբը թարաֆընտան Քիւրտլէրէ տայիր Ինկիլիզ հիւքիւմէթինէ թագտիմ օլունմուշ օլան ըէսմի պիր ըաբօրթաան ատթիտէքի մալիումաթը իսթիխրաճ իտէրիզ։

«Քիւրտլէրին գատիմ թարիխի եախօտ օնլարընն իսպթիտաի զուհուրու աշ մալիում տիր, ֆագաթ զանն օլունտուզունա կէօրէ Քիւրտլէր Բաէնօֆօն նամ միւվէբբիխին զիբը էթմիշ օլտուղու Գարտուքիլէր տիրլէր։ Սալիպխանուն խատմի աղէմի օլան մէշհուր Սալահատտինին պիր Քիւրտ աշիրէթի ըէիսի օլտուղու մէրվի տիր։ Տիմանքի Քիւրտլէր իլբ տէֆտա օլարագ 1514 տէ, եանի պիրինճի Սուլթան Սէլիմին Իրան շահը Շահ Իսմայիլ դարշը էթտիյի մուհարէպէլէր էնասընտա տէվլէթի Օսմանիեէնին թահթը թէպահիեէթինէ տախիլ օլմուշլար տբը։ Սուլթան Սէլիմ Շահ Իսմայիլ գարշը կիտէր իքէն Տիյարպէքիր վիլայեէթինտէն վէ Տիյարպէքիրին շարգ ճիհէթինտէ վագը օլուպ, Քիւրտիսթան տէնիլէն վիլայեէթտէն կէչտի, վէ մէզքուր վիլայեէթլէրին թանզիմ վէ իտարէսինի Պիթլիս Քիւրտլէրինտէն օլան Իդրիս նամ միւվէբբիխէ իհտալէ իյլէտի։ Իդրիս մէզքուր վիլայեէթլէրի ատալէթ վէ հիքմեթլէ թանզիմ վէ իտարէ իթտի։ Իդրիս շիմտիքի կիպի օլ վագթ տախի զասպ ու զարբէթլէ վէ օվալար վէ քէօյլէրին սէքէնէլէրինէ թէատտի իթմէքլէ կէչինէն կէօչէ-պէ Քիւրտլէրինի էրզրում վէ Երզուան ճիվարընտա բիր եայլալարա հիճրէթէ մէճպուր իթտի։ Պու մուհաճիր Քիւրտլէր հուստուտու մուհաֆազա իթմէլէրի շարթըյլա, վէրկիտէն մուաֆ թութուլտուլար։

Պու առբրտա Ռուսլարընն էրմէնիսթանա տօղրու իլերլէմէլէրի վէ Իրանիլէր հէմ Օսմանլըլար իլէ իթտիքլէրի մուհարէպէլէր սէպէպինտէն մուհաճիր Քիւրտլէրին խուքանի իթտիքլէրի եէրլէր Ռուս, Իրան վէ Օսմանլը հիւքիւմէթլէրի արասընտա թագսիմ օլունտուլար։

Սուլթան Սէլիմտէն սօնրա, թահթը Օսմանլիյէ ճիլուս իտէն սայիր Սուլթանլար զէմանընտա ճէնուպ ճիհէթինտէն պաշգա Քիւրտ մուհաճիրլէրի կէլմիշ օլտուղու կէօրիւնիւր, չէօյլէ քի, շիմտի շիմալէն Գարտան էրզրում վէ օրատան էօթէյէ Տիվրիկէ գատար միւմթէազ օլան մէմլէքէթին հէր թարաֆընտա Քիւրտլէր եայըմբշլար տբը։ Հէքքարի Քիւրտլէրինտէն, վէ (էրմէնիլէրին Մամիկոնեան նէսլինտէն զանն օլունան) Մամագանը աէնիլէն գապլէյէտէն մատա, էրզրում վէ Վան վիլայեէթլէրինտէ սաքին օլան ճիւմլէ Քիւրտլէր իպթիատտ Տիյարպէքիր թարաֆընընտան կէլմիշ օլտուգրբը մէրվի տիր։

Իսրիսին վագթընտան էքէյի եաղբն վագբթլարա կէլէնէտէ Քիւրտլէրին թարիխի բէք աղ մալիում տիր, ֆագաթ կէօրիւնիւր քի Քիւրտլէր, Օսմանլը հիւքիւմէթի զապթընտա չօգ միւատէթ գամմբշլար, վէ Պաբը Այի 1834տէ Քիւրտլէրի զապթ ու թէնքիլ իլէ թահրիր իթտաթա կէթիրմէյի տիւշինտի։ Օլ էսնատէ Պաղատաքն նէ Տիյարպէքիրէ գատար կիտէրբ, թանզիմաթ իճրասընա միւթէտիր օլտու, վէ օլ վագբթտա պէրու, Քիւրտլէր հիւքիւմէթի [illegible] նիէնէ աղ չօգ իթտաթ էտէրլէր [illegible] տմա հալէտա պու կիւնէտէ կէչէպ Քիւրտլէրին պիրիւք [illegible] հիւքիւմէթէ աշնամ վէրկիսինտէ մատա պաշգա վէրկի վէրմէպէր վէ պիլ ֆիկիլ խըզմէթի ատքէրինէ [illegible] տէն ազատ օլուպ, մուհարէպէ [illegible] նատընտա կէօնիւլիւ օլարագ [illegible] տուեա կիտէրլէր։

Գօնսօլոսու օլտուղում տարէնին տախիլինտէ պուլունան Քիւրտլէրին սայբը իհթիմալէն 1,000,000 տան չօգ էքսիք տէյիլ տիր։ Թուրքիտա վէ Իրանտա պուլունան Քիւրտլէրին մէճմուի միգտարը իբի միլեօնտան իւչ միլիօն գատար հիսապ օլունուր։ Քիւրտլէր տին ու մէզհէպլէրի, լիսանլարը վէ եաշամլարընն թարզը ճիհէթիյլէ մուխթէլիֆ սընըֆլարա թագսիմ օլունուրլար։ 1. Միլլինի վէ Այէվի (Շիին

2. Քըրմանճ վէ Զաղա, 3. Հազէրի վէ կէօչէպէ, 4. Զիֆթճի վէ չօ-ղան, 5. Աշիրէթ օլանլար վէ օլ-մայանլար։

Քըրմանճ Վէ Զաղա Քէ-րուէր

Քիւրտլէրին գլխմբ ազէմի Քըրմանճ տբը, վէ պունլար Քըրմանճի եախօտ Քիրտաս տէնիլէն լիսանը թէքէլլիւմ էտէրլէր, պաղի գա-լանլար Զաղա լիսանընը թէքէլլիւմ էտէրլէր։ (Զաղա քէլիմէսի իհթի-մալէն «տաղ» մանասընտա օլան Ֆարսի «զօզան» քէլիմէսինտէն չը-գար։) Քիւրտլէրին պու իլի լի-սանընէն տախի, խուսուսա Զաղա լիսանընէն լիսանը Ֆարսիյէ գարա-պէթի ազիմէսի վար տբը։ Զաղա-լար թօփ օլուպ երգինկեանէն ճէ-նուպ ճիհէթինտէ վէ երզրումնուն ճէնուպի զարպի ճիհէթինտէ վաղի տաղլը եէրլէրի թուրմուշլար տբը։ Պու գապիլէնին սաքին օլտուղու եէրլէրին չարզի հուտուտու երզ-րուման Տիյարպէքիրէ գատար թէմմիտա օլունան խաթթը միւսթա-գիմ տիր, զարպի հուտուտու Ֆը-ըաթ նէհրի, ճէնուպի հուտուտու իսէ Հայնիտէն Զերմուկ նամ մա-հալէ գատար թէմմիտա օլունան խաթթը միւսթագիմ տիր։ Զաղա-ճա թէքէլլիւմ էտէն Քիւրտլէր 180 պին գատար թախմին օլունուրլար, ֆագաթ պէնճէ տահա սահիհ միգ-տարը 100,000 նուֆուս գատար տբը։

Մէգքիւր իքի լիսանլարըն Ֆար-դը օլ տէրէճէտէ տիր քի եալընըզ Քըրմանճիյի պիլէն Զաղաճայը վէ եալընըզ Զաղաճայը պիլէն Քըր-մանճիյի անլայամաղ։

Զանընմճա Քիւրտ լիսանը մու-հարբէր պիր լիսան տէյիլ տիր, մէքթուպ վէ սաիր մուհարբէրտթ իչիւն Ֆարսի լիսանը գուլլանըլըր։ Պու էֆիլէն Քիւրտլէրին տալա է-տէպիսթը եօգ տուր, վէ Քիւրտլէ-րին թարիխի տէյիւ իչիթմիշ օլտու-ղում պիրիճիք թարիխ Ֆարսի լի-սանընտա տբը։

(Ա-եոքեր)

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՄԷՆԶԱՐԷԻ ՄԻԼԻՑԷ

Պէնիի ատէմին ադը ճանընը պիր գուվվէթի տիր քի, իչէթմէքսիզ բէք զաֆլըգտա գալը, էկէր իշ-լէտիլիր իսէ հիսապսըզ սուրէթտէ գուվվէթի արթար։ Ինան ճինսի եօյլէ պիր մախլուգ տուր քի, հէմ էյի օմաղա հէմ ֆէնա օմաղա իս-թիտատը վար տբը, սալթ էյի օր-մաղ իչին խալգ օմուշ իսէ տէ թէր-պիյէսինին իդթիզասընտան մէր-պութ տուր, էյի եա ֆէնա օմաղ։

Թապիաթ հիւքմիւ տէնիլէն գուվ-վէթ ալընտա պիր տույկու տուր, յաքին բաղլթասըզ վէ զապթսըզ իսթիմալ օլունուր իսէ, ինանընը ալընա ույմազ պիր հալէ կիրիպ, ինանընը բէրիշանլյէթինէ սէպէպ օ-լապիլիր։ Թապիի տույկուլարընը իս-մինէ հավվաս տէնիլիր, վէ պէշ տիւրլիւ հասսէլէր թէմմիյէ օլու-նուրլար. Վինճի, գուվվէի լամիսէ, Շինճի, գուվվէի զաիդա, Յինճի, գուվվէի շամիէ, Ինճի, գուվվէի պասիրէ, Ցինճի, գուվվէի սամիէ։ Թէրպիյէ էսասը ինանընը հասսէսի-նի միւթէաիլ գելմագ տբը. տիշա-ըբքի հասսէյի իյի իսարէ իթմէք-իչին, իչէրի սայբմըզ օլան տիկէր հասսէ տախի իդթիզա իսէր օլ-տուղունտան, տիշարը.քի հասսէ, պիրէր էնկէզ կիպի սայբլըբլար, ի-չէր.քի հասսէ իսէ պու էնկէզլէրի իշլէտէն գուվվէթ տիր։ Իչէրի.քի հասսէ, գուվվէի մէտրիդէ, գուվ-վէի հաֆըզէ, գուվվէի զամիր (եա-խօտ զիմմէթի զամիրէ)։ Գուվվէի մէտրի.քէ եէտիյլէ միւթալաա իսէ-տէրիզ, գուվվէի հաֆըզա իլէ կէչմիշ շէյլէրի տէր խաթըր իսէրիզ, միւ-թալաամըզտան միւգայէսէ իթմէք նէշյաթ իսէր, վէ մուդայէսէմիզին տօղրու եախօտ խաթալը օլտուղու-նու վէ նօգսանընը խապէր վիրէն գուվվէի մէտրիդէմիզին, թէրպիյէ թարիզինտէ քէսպ իթմիյի խմիթ-գամէթ պուրհանլար տբը քի, ան-լէրտէն զուհուր իսէն թէճրիպէ-լէրտէն խմիթիֆատ իսէրէք էհլիյէթ վէ լիսագաթ իսթիրիրիզ։ Գուվվէի նաթըգա վէ գուվվէի մէտրիդէտէն իլէրու կէլմիշ օլան վէ ինան ճին-սինի զիսատ միւքէմմէլ գելան պիր իհսանը իլահիէ տիր քի, հասսէ վասթասը.յա ֆիքրին տիշարատան գապուլ իթմիյի մէալա տիշարը.յա իխրաճ իսէն պիր գուվվէթ տիր, եանի սէօյլէմէք գուվվէթի։ Նաթ-գա մալի.քէ եախօտ նաթըգա օլմագ, ֆիքրատ օլանը լիսանըլա պիր պաշ-գա ատէմ պէյան իթմէք տիր. լիչէր.քի տույկուլարընը տիշարը.յա պէյան իթմէք իչին հայվանլարտա տախի պիր գաչ տիւրլիւ իշարէթ-լէր վար տբ, ֆագաթ բէք մահ տուտա սուրէթտէ։

Զիմմէթի զամիրէ սալթ ինան ճինսինէ վերիլմիշ պիր քէրամէթի իշահիէ տիր. հայվանլարտա զամիր եօգ տուր, եալընըզ պիր թապիի թէէսիր վար տբը, ինան տախի զամիր վասթասը.յա տբը քի, ինանընը սէվապ իչին իւճրէթէ վէ դալիմլի.ք իչին միւճազաթա շայէս-թէ օլուրլար։

Պու սուրէթտէ զամիրինի ույան-տըրմայըպ, հաթտա թապիաթըն սէտասընա գուլագ ատմայըպ, զա-միրինին թէրէսինէ վուրա վուրա սէրսէմ իտէնլէր, սուրէթի զահի-էտէ, ինան սըֆաթը թաչբուլար իսէ տէ, ճանվէր տիրլէր։ Զիւնքի ինանը ինան իսէն, նէ իթիգատ տբը, նէ օգումուշլուգ, նէ պիւ-յիւքլիւ.ք, նէ սերվէթ վէ նէ տէ սայիր թախմին օլունան ասբլզատէ-լի.ք վէ զայրիհիւմ։ Իլա ֆագիլէթ տիր, զիմմէթի զամիրէ պուլունմա-յան մահէլէտ տին, մէզհէպ վէ ֆա-զիլէթ արամագ, մէզհէպտէն վէ ֆագիլէթտէն պի խապէր օլմագ խա-պաթը տբը։ Ճան գուարէթլէրինին իլ.ք պէշարէթի զամիր տիր, նաթը-գա օլմագտան միւրատ ինանլար եէ.քտիկէրինէ ֆիքրինի պէյան ի-տէրէ.ք, միւլագաթ իլէ պիրպիրինէ եարամ իթմէ.ք տիր։ Պու միւլա-գաթտան նէշյաթ իսէր քի, ինանա-լար շիրքէթի ինսանիէ.յէ տախիլ օ-լուրլար։ Շիրքէթի պէշէր, շիրքէ-թի զայրը նաթըգատան այրըլարագ պիրպիրլէրինին իհթիեաճընը տօլ-տուրմալարը սէպէպլէյլէ, ճան ղուա-ըէթլէրի եինէ շիրքէթլէրի վասթ-թասը.յա, զահիրէ չբգար, շէյլէ.քի ինան ինանընը եինէ քէնտի ճինսի օլան ինսանտան էօյրէնմէ.քտէ տիր։

Պօղուգ շիրքէթ ազալարը, պօ-զուգ ահատաբնա իլէրի կէթիրիր, մէտէնի շիրքէթ օլմագ իչին պիր մահէլէ թէճէմմիւ իթմիշ օլան ին-սանլարա, վէ շէհրլէր քէօյլէր եա-բարագ մէսքէան իտէկէլէն թայի-ֆէլէրէ միւթէմէտտին տէնիլիր։ Սէրսէրի կէզէն վէ մահալը միւս-թագիլ իտինմէ.յէն թայիֆէլէրէ, կէօչէպէ թէմմիյէ իտէրլէր, եախօտ վահշի տախի տէնիլիրլէր. պունլա-րին սէրսէրիլիյի եիւզինտէն միւ-թէմտատին օլմայա սուհուլէթի թա-րիպ պուլունմասը միւշքիլճէ օլուր։

Շէհիրլէր եարբպ իսքեան իտէն թայիֆէլէր տախի, մէտէնի վահշի-լէր օլարագ, շիրքէթի պէշէրին պէրպատրնա սէպէպ օլապիլիրլէր, էկէր սահիհ մէտէնիյէթ թարիգինէ էկէր սահիհ մէտէնիյէթ թարիգինէ վէ մէպատիսինէ իրիյէթ իթմէզլէր իսէ։ Պու սէպէպտէն տիր քի պիր մահալէ թէճէմմիւ իթմիշ օլան ճինսի մահաթա պիր նիզամ պիր իտարէ իդթիզա իթմիշ տիր, վէ իտարէ.յի պէյան իթմէ.ք իչին, ինանընը ույան տույկուլարընը թանըմըշ օլմալարը զաղբմ կէլմիշ տիր։ Ինանընը տույ-կուլարընը թապիի օլան ճինսլէրի, իհթիեաճընը տօլտուրմագ իչին չա-լըշմագ տբը, միսալ, եէմէ.ք իչին, նաֆագա, իշմէ.ք իչին սու, կիյին-մէ.ք իչին էլպիսէ բէյտա իթմէ.յէ վէ սայիր մուհաֆազայի նէֆս իչին մէճպուր խաիճի տույկուլար տբը։

Պու տիւրլիւ իհթիեաճաթը տէր-տէսթ իթմէ.ք իչին հայվանլար թա-պիաթըն հիս.քմիւնէ, վէ անընը հա-զբլաբըզը շէյլէրէ թապի օլուպ, զբբլաբըզը շէյլէրէ թապի օլուպ, թապիաթ անլէր իչին հազբը իթ-մէ.քտէ տիր անը։ Լաքին ինան ճինսի իչին պէօյլէ տէյիլ տիր, չիւնքի ինան պիր պիւյիւ.ք նիյա-թա մէպնի խալգ օլունմուշ տուր. վէ օլ նիյաթ էպէտիլի.ք գաղիյէսի տիր. ինան թապիաթըն կէթիրտի-յինէ գանատթ իթմէ.յիպ, ասլընա ույան ճէվհէրլին զօրունա, բու-հուն թէէսիրինէ թապի օլարագ, միսմրին օլտուղու գատար սէատէ-թէ օլան մէ.յլանը արդասընա տիւ-շէրէ.ք հայվան տիւնեասընտան տի-շարը ամբլմագ իսթէր։ Պու եօլտա թիւ.քենմէզ արզուսունա թիւ.քեն-մէզ շէյլէր արաշթըրբ, վէ անլէ-րի տերտէթ իթմէ.յէ ասլընա, իս-թիտատը զամիեէսի պուլունմասը ճիհէթիյլէ, տուրմայըպ չապարը. լաքին անլէր եալընըզ օլարագ, եէ-ալ վահիտ իլէ պէճէրիլմիշ շէյլէր օլուպ, տիկէր պէնզէրինին եարալը-մընա վէ ադլընա միւհթաճ օլուր. վէ պինապէրին ալէրիյլէ իթթի-ֆագ իթմէսի լազբմ կէլիր։ Ինան իթթիֆագ իթմէ.ք իչին իլ.ք կէօր-տիւյիւ, ալբշմըզ օլտուղու, եագընը օլան շէյլէրի պուլաճաղը թապիի օլուպ, տօղմուշ օլտուղու խանէ-սինտէ.քի կէօրտիւյիւ, բէտէր ու-մատէրի, դարտաշլարը, ադրատա-սը, վահթանը վէ միլլէթի տիր։

Պու պիր դաչ շէյլէր, եանի խա-նէսի, բէտէր ու մատէրի, տօսթ-լարը վէ վահթանը ասլիէսի հէր ին-սանընի իթթիֆագ պէնալէրի օլուպ, տօղտուղու կիւնտէն թապիի տույ-կու իլէ անլէրէ պաղլանը։ Բէտէր ու մատէր վէ դարիպէթ վէ վահթան մուհտապէթինտէն միլլէթի.ք տույ-կուլարը պաշլար. վէ միլլէթի.ք տույկուլարընը թահրի.ք իտէն, քի-շինին քէնտի ճանընը մուհաֆազա իթմէ.ք միւթալաասընտան զուհուր իտէր։ Քիշի քէնտի զաթընը մու-հաֆազա իթմէ.յէ մէճպուր օլմա-սը.յա, ախէրինի տախի այնի սու-րէթտէ մահֆուզ գելմասա մէճ-պուրիյէթ չբգար էօնիւնէ, վէ պէօյ-լէճէ բէ.յտերբէ.յ զուհուրա կէլէն միւնասէպէթի իւզրէ, իթթիֆագ թարի.քլէրինէ միւհթաճ օլունուր։ Իլ.ք իթթիֆագ վէ մուհտապէթ միւլագաթ իլէ օլապիլէճէ.յինտէն, վէ միւլագաթ իսէ նութգ իլէ պէ-եան օլունմասը ճիհէթիյլէ, այնի լիսանը սէպլէյէն ճէմաաթա միլլէթ նամը վիրիլիպ, վէ հէր ահատաբնա քէնտի վահթանընտա խաթիմալ օլու-նան լիսանը էօյրէնմէկեէ մէճպուր օլուպ, պիր վահթան վէ պիր լիսան-տա պուլունան ահալիէ թէ.քմիլ միլլէթ սբֆաթը վերիլիր։ Միլլէթի.ք շարթը վէ գուվվէթի իպթիտա լի-սան վէ վահթան պիրլիյինտէ օլտու-ղու կիպի, իլ.քինճի շարթ պիր մէգ-հէպ, պիր իթթիֆատա օլմասը լա-զբմ կէլիր, վէ պու տուր միլլէթ-լէրին մատտի վէ մանէվի վարլըզը.ք, լիսանընը դայպ իտէն միլլէթ, մէզհէպինի վէ միլլէթի.ք տույկու-լարընը տախի թէհլի.քէ.յէ վաղ իթ-միշ օլուր։

(Տէէ-դ)

ՎԱՒԵՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐ-ԱԲԱՍԵԱՆ ՄԱՏԵՆԻՆ
ՈՐ Ի ԳԻՐՍ ՄՈՎՍԻՍԻ ԽՈՐԵՆԱՑԻՈՑ
Վերատեսուչն
«ՔՆՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ»
Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ
(Մանր-դրոշ 4723 Ն-ԽԷ-ԼԻՆՈՒԹԻՒՆ ԹԷՎՈՄ)

Ամենասիրելի բովանդակութիւն գլխաւոր վարդապետութեանց «Քննական Պատմութեան Հայոց»։ —Վարդապետութիւնը,

ԹՈՒՃՏԱՆ ԳԸԶԼԱՐ

(53)

—

Մարսիալ Տէրէ.յն, թէ.քմիլ կի-ճէ.յի էյզ ու իշրէթտէ կէչիրմիշ տիր կիպի, թէպտիլի քիվվէ իթ-միշ օլտուղունտան, եիւզիւնիւ վէ էլլէրինի սօղուգ վէ թազէ ուստա եբգատը, վէ օտասընը թէրբէլէ, հավա ալմագ վէ պիր սիկարա իշ-մէ.ք իւզրէ, աշաղբնա ինան։

Մէյլեզ թապիպ իլէ Ժան Բընօ, մէրգումու կէօրտիւլէր, վէ իւբ ագ-շամտան թէրթիպ իթմիշ օլտուղ-լարը բլանը մէվզբի իճրաեէ գոյ-մագ իւզրէ, եանընա կիթտիլէր։

Մարսիալ, մէրդումանը դարշը-լատբզընտա, եիւզինտէ վէ կէօշ-լէրինտէ ազիմ պիր քէտէր վէ մէյ-եուսիեէթ էսէր վէ ալէամէթի հու-սուլէ կէթիրտի, վէ պունլարա տօղ-բու պիր իբի ատբմ իլէրիլէեբէ.ք,

—Ա՜հ, տօղթօր, տէտի, էկէրչի ճէնապը Հագգէն պիր միւճիզ լճ-բա իթմիշ օլտուղունու, եախօտ, պիզիմ, բէ.ք չաբուգ մէ.յեուս օլ-մուշ օլտուղումուզու, վէ ղաեէթ սէվ-կիւլիւ տաեբմընն հէնուզ հայեաթ-տա պուլունտուղունու սէօյլէմէ.ք իւզրէ, պանա կէլմիշ օլա իտինիզ, սիզէ նէ՝ տերէճէ տուա իտէճէ.ք իտիմ։

—Հա՛եբֆ քի, էֆէնտիմ, տէ-եու ճէվապ վիրտի Ժօսլէն, եաշա-բըզբմբզ տէվիր, միւճիզէլէր տէվրի տէ.յիլ տիր։ Ճէնապը Հագգ, քէն-տի.յիլ տիր։ Ճէնապը Հագգ, քէն-տի մախլուգ լարընտան պիրիսինի էօ-լիւմէ մահ.քիւմ գելբբզը հալտէ, անընն վիրտիկի իլամ իեատէ օլու-նամագ։ Պինատէն ալէ.յհ, սիզին միւ-թէրեմ տաեընզ տա թէ.քրար տի-բիլէմեզ։

Մարսիալ, ուզուն պիր ա՜հ չէ-քերէ.ք, քէէնին կէօզլէրինի սիլտի։

—Էֆէ՛նտիմ, պիզիմ պուբաեա կէլմէ.քլիկիմիզ էմրլէրինիզի ալմագ իչին տիր, տեեու տեվամ իթմի թապիպ։

Մարսիալ թէաճճիւպ ալէամէ-թի կէօսթէրտի, չիւնքի պու ալ-չագ ատէմ մասքէ.յի պէօյլէ չա-բուգ պիր թարաֆա ատբգատա, ամիր կիպի սէօղ սէօյլէմէկեէ ճէսարէթ իտէմէմէ.քտէ իտի։ Պինապէրին, մէզքիւր թէաճճիւպ ալէամէթիյլէ,

—Էմրլէրի՞մի մի, տէտի, լաքին պէն էմր վիրէմէմ, պու պապտէ տաեբմընն պիյիւ.ք դբզընա միւրա-ճաաթ իթմէլիսինիզ։

—Էֆէ՛նտիմ, մատմուազէլ Գօ-բա աղլաեօր, տեեու ճէվապ վիր-տի Ժան Բընօ, զաթէն պիչարէ օլ մէրթէպէ հալը մէյեուսիեէթտէ պուլունմագտա տբը քի, շու էս-նատէ սիզի նէ՝ տինլէեպիլիր, վէ նէ՝ տախի ճէվապ վիրէպիլիր։ Պուն-տան պաշգա, սիզ ֆամիլեանընն վէ քիլի պուլունմագտասընըզ, վէ պիզիմ, սիզէ միւրաճաաթ իթմէ.ք-լիկիմիզատ, պու սէպէպտէ մէպնիտիր։

—Էօյլէ օլտուղու հալտէ, սէօյ-լէյլին, մանթլուպունուզ նէ՞ տիր։

—Ասլա վագբթ կէչիրիլմէ.քսի-զին, էֆէնտիմիզին ճէսէտինի Կու-ռանիլատա.քի գօնաղընա նագլ ի-եատէրէ.ք, օրատա մէրասիմի լաղբմէ.յի տիրբէսինին իճրասընա միւսա-բատի օլունմասը, սիզճէ տախի լա-ղբմէտէն կէօրիլմէկեէ՞օր մու։

—Շիւպհէսիզ, պէնճէ տախի լա-ղբմէտէն կէօրիլմէ.քտէ տիր, տե-եու ճէվապ վիրտի Տէրէ.յն։

Ժան Բընօ տէվամէ,

—Մալիմմիւնիզ տիր.քի, տէտի, տաղատան կիտիլտիկինտէ, եօլլար միւշքիլ տիր, վէ ճէնապէ ալաեբ-նընն հարէ.քէթինի տէ զիեատէսիյլէ աղբբլաթճագ տբը։ Սէրսան նէհրի վասբլ օլաճագ օլան սանտալլարը թէտարի.ք եթտիրմէ.քլիկի պէնթէա-հիւա իթմիմ։ Պու սանտալլարատան պիրիսինէ Մ. Պէրնիէնին ճէնազէսի վագ օլունաճագ, տիկէր պիր սան-տալ իլէ տէ, սիզ, տաեբ գբզլա-ռուստա ասլա միւթէսէլլի օլմաեա-ճաղմ, զիրա էկէր պէն Կուաեա-նիլատա պուլունմասա իտիմ, չբ-գան կիճէ.քի ավտա վուգու պուլ-մագ իտի։

Ժան Բընօ սէօղլունէ տեվամ ի-տերէ.ք,

—Պիզիմ կիպի, սիզին տէ էսէֆ իթմէ.քտէ օլտուղունուզ չու ֆէլա-.քէթ, Մ. Պէրնիէնին գբզլարընը շայ-եանը թէէսիֆ պիր հալէ գոյ-մագտա տբը, տէտի։

—Մ. Պէրնիէնին վէֆաթը վէ ա-նընն նէթիճէլէրի իւզէրինէ, տեեու ճէվապ վիրտի Ժան Բընօ գալի պիր սէտա իլէ, վէ տիգդաթլէ Մարսի-ալ Տէրէ.յնի թէճէսսիս իտէրէ.ք։

Տէրէ.յն, հէր նէ գատար թա-պիպը իպթիզասընճա, քէնտի պիպթը իպթիզասընճա, քէնտի քէնտիսինէ հա.քիմ իտի իսէ տէ, պալէտատէ.քի սէօզլէրի իշիթտիկինտէ, վիճուտինտէ պիր տիթրէմէ հասբլ օլտու, վէ եիւզինիւն սօլ-կունլուղու զիեատէլէշտի։ Ֆագաթ պու տիթիսթիկիւ, քէտէրինէ համլ օլունապիլիր իտի։

29

—Սէվկիւլիւ տաեբմընն վէֆաթը, տէտի Մարսիալ Տէրէ.յն, հէեէճա-նընտան նաշի տիթրէմէ.քտէ օլան պիր սէտա իլէ, տէհշէթլի պիր պէտապտիթլէգտան նէշէթ իթմիշ տիր, վէ պէն, իշպու պէտապտիթ-լէգտա տօղրուտան տօղրուեա սէպէպ օլմուշ օլտուղում իչին, պու խու-սուստա ասլա միւթէօրլի օլմաեա-ճաղմ, զիրա էկէր պէն Կուաեա-նիլատա պուլունմասա իտիմ, չբ-գան նիյատտա պուլունմասա իտիմ։ Ինան Ֆարանսա ասլա միւթէօրլի օլմաեաճաղմ։ Ինանընը դայպ իտէն միլլէթ, մէզհէպինի վէ միլլէթի.ք տույկու-լարընը տախի թէհլի.քէ.յէ վաղ իթ-միշ օլուր։

—Շիւպհէսիզ, տէտի Տէրէ.յն, չիւնքի պիչարէ չօճուգլար էօքսիզ գալմագտա տբրլար, պու իսէ ֆէ-լաքէթլէրին էն պիւյիւկիւ տիր։

—Էվվէթ, էն պիւյիւկիւ տիր, ֆագաթ հէր ֆէնալըգ պու դա-տար տէյիլ տիր։

Մարսիալ, պու արալըգ թէաճ-ճիւպանէ պիր հէյեէթ քէսպ ի-տերէ.ք,

—Նէ՞ տիմէ.ք իսթէեօրսունուզ, տեեու սիւալ իթտի։

—Մալիմմիւնիզ տիր, էֆէն-տիմ քի, տաեբընըզն գբզլարը պիր էսիրատէն տօղմուշ տբրլար։

—Էվվէթ, պիլիրիմ, էսիր Նօէ-միտէն։

—Իմտի, էկէրչի պու գբզլար պիր սէնէտի մախսուս իլէ հիւրը տեեու թանըմմըշլար իսէ, քէնտիլէր տա-խի էսիր տիրլէր։

—Լաքին տաեբմ քէնտի գբզ-լարընը սէվտիկի հալտէ, էլպէթթէ անլէրին միւսթագպէլլէրինի թահ-թը նաղարը իթթինատա ալմըշ, վէ իշլէրինի բէ.ք ալտա սըրասընա գոյ-մուշ օլմալը տբը։

—Պու խուսուստա թէէմին օլ-մագլըզն, ֆայտատէն խալի օլմա-տբզընը տիշի՞նմէեօրմուսունուզ։

—Նէ՞ սուրէթլէ։

—Ֆամիլեանընն գասէմ քեաթի-նի, վէ եախօտ անընն վէ.քիլի մուհ-լագընը խսթիճվագ իտէրէ.ք։ Էկէր պիր վասիեէթնամէ վար իսէ, ան-լարընն եէտինտէ պուլունմալը տբը։

որք գրեթէ անոնք իսկ են, ինչ որ դարուկէս առաջ, նախ քան զԾանօթանալ Խորենացւոյն գրոցը, զիտէին կամ դիտէին Եւրոպացի գիտնականք Հայոց մասին յոյն և լատին պատմագիրներէն ուսանելով, և զորս չէ անդէպ Հայ պատմական ուղղափառութեան առջեւ՝ անուանել իսկ անհեթեթ հերետիկոսութիւնս։ Քանզի ո՞չ ապաքէն այն որ հըմուտ է ազգային պատմութեանս կը տեսնէ որ ի վեր ի վայր խախտուած և տապալած է մեր ազգային պատմութեան ոչ չէնքն միայն, այլ և հիմունքն իսկ քանդուած։ Եւ չուարած միտք ոչ այլ ինչ կը նկատէ կարծեմ այդ վրդովմանց մէջ՝ բայց երկու հակառակորդ հսկայից ահեղ կռիւ մը, որ իբրեւ նոր Տիտաններու պէս մէկ կողմանէ մին. —Խորենեան ծերունին, —վիթխարի ուժով մեր պատմութեան մէջ Ոսսա, Պելիոն և Ողիմպոս լերանց նման պատմական դէպքեր իրարու վրայ բարդէ և կուտակէ, — և ի միւս կողմանէ այսօր Ց. Քննաբանն, ոչ ինչ նուազ ահեղազօր զօրութեամբ դարձեալ այդ լեռները իր ուսը շալկելով վար կ'ինկեցուցնէ։ Եթէ այդպիսի տիտանական նոր մրցութիւն մը չուզենամք իրօք երեւակայել, համարելու ենք որ այս հսկայից խաղը ոչ ինչ տարբեր երազաբանութիւնք են, քան ինչ որ յունական բանաստեղծ հանճարը երեւակայեց ժամանակաւ։ Եւ խիթամ թէ ընդ հուպ այսպէս իսկ լինելն ստուգուի։

Եւ յիրաւի, ինչպէս այս համառօտ բամանդակութենէս կ'երեւի, ամենավիթխարի է, թէ չըսեմք թէ նաեւ կարի յանդուգն այդ ձեռնարկեալ գործն Քրնական Պատմութեան. և անշուշտ Ց. Հեղինակն կորովի և դեռ երիտասարդական կորով, և բարոյական և մտաւոր կարողութեանց արտադրութիւնն կը ցուցընէ անոր մէջ, որ գրեթէ ամենասքանչելի պատճառներու վրայ յենած, ընդարձակ մը ահեղ կոտորածներ յառաջ կը բերէ, բայց թէ որ համաձայնելի է ըսել, ըստ մեր կարծեացս, իրեն պաշտպանեալ դատին տկարութեանը մասնիւ՝ նոյն իսկ իւր կարի մեծ երեւցուցած զօրութիւնն է։ Հարկ է որ բացատրեմք զայս համառօտիւ։

«Քննական պատմութեան Հայոց» մատեանը դեռ ի լոյս իսկ չելած, այնպիսի կարծիք մը մեր մտաց մէջ կը շրջէր, որ կրնար զրեթէ համաձայն երեւիլ կարծեաց Ց. Քննադատին՝ նկատմամբ Մար Աբասեան մատենին հարազատութեանը։ Անշուշտ հաստատուն հիման մը վրայ խարսխեալ և ամրացեալ կարծիք մը չէր այս, այլ ինչպէս մեք իսկ կը համարիմք այսօր, ցոլացումն էր քանի մը խորհրդածութեանց, զորս երբեմն երբեմն եւրոպական գիտունք իրենց վեր ի վերոյ և տհաս քննութեամբն ասա և անդ նետած էին իրենց մատենից մէջ։ Այսպիսի տրամադրութեամբ էր երբ մեր ձեռքն ընկաւ առաջիկայ մատեանն զորմէ բանքս են։ Սիրով և ուշադիր եղանակաւ ընթերցանք զայն. և ընթերցման ժամանակ զայն միայն կզգայինք որ բուռն և յորձանուտ դետի մը ընթացքի վրայ կը գտնուիմք, որ բռնի կ'առնէր կը տանէր զմեզ սահմաններ որ չէինք երեւակայած։ Տրամաբան էր ի բանն, և մեք հարկ էաք հետեւիլ բանիցն մինչեւ ցվերջ։ Վերջապէս աւարտեցաւ ընթերցումն, և վախճանն ոչ այլ ինչ եղաւ՝ բայց մեր ծփուն կարծիքը ամուր և պինդ խարսխի մը վրայ կապել. բայց ոչ այդ խարիսխը զոր Ց. Քննաբանն մեզ իւր մատեանով ցուցած էր, այն երկբայութիւնը զոր ունէինք իմն տարտամ եղանակաւ մը Մար Աբասեան մատենին գոյութեանը և հարազատութեանը վրայ, բարձաւ նա մեզմէ և դարձաւ այն մատենին և այն կարծեաց վրայ, որ զայդ երկբայութիւնը հաստատել կը ճգնէր։ Պէտք է ներել մեզ աստանօր Ց. Քննադատը մեր այս յանկարծակի թիկնադարձութեանը, որուն պատճառ և առիթ ոչ այլ ինչ էր, բայց եթէ այն ահեղ պատմական այլայլութիւնքն և վրդովմունք, որ իրը անխուսելի հետեւանք էին Մար Աբասայ գրոց վրայ ունեցած երկբայութեանը։ Այո, եթէ այսպէս պատկերացուցեալ օրէնէ, այդ պատմական կործանմանց ահեղ շառաչմունքն և դղրդմունք արթնցուցին զմեզ, և բռնադատեցին, — զի խնդրոյն սիրող էաք և հետաքրքիր, — առանձինն հետազօտել և քննել վերստին, և Ց. Քննաբանին յառաջ բերած առարկութեանց մի առ մի լուծումն խնդրել, ահագին էր արդարեւ այդ փաղանգին թիւը, բայց կը համարիմք թէ յաջողեցանք և մեր վախճանին հասանք, — և այս նոր հետազօտխուզարկութիւնքն են զորս ահա բանաստեղ գիտնոց առջեւ կը յօժարիմք տարածել այսօր։

Թէ արդեօք երկչո՞տ գտնուեցանք նոր գաղափարաց և վարդապետութեանց մէջ արիաբար խիզախելու, թէ աւելի մեր քաջասրտութիւնը պահեցինք խնդրոյն խորին և անլոյս մթութեանց և խաւարչտին խորշերու մէջ միջամուխ ըլլալու, զայն մեզ չէ անկ դատել։ Մեզ առ այժմ զայն խոստովանիլ պարտ է որ Ց. Քննադատին ձեռնարկութիւնը մեծ կարեւորութիւն ունէր արդարեւ մեր եթէ պատմական և եթէ մատենագրական պատմութեան մէջ, բայց այդ կարեւորութիւնը ա՛լ աւելի մեծ կը տեսնեմք այժմ այնու որ խնդրոյն բոլորովին հակառակ կոստակցութիւնը բռնած է ամենահզօր եղանակաւ, և այնու անոր լուծմանը և առաւելագոյն լուսաւորութեանը պատճառ եղած. զի ճշմարտութիւնք անշուշտ հակառակախօսելով և անաչառ դատմամբ կ'ելնէ ի դուրս, — մանաւանդ երբ լուրջ եղանակաւ և իրական հմտութեամբք կը գործադրուին։

«Քննական Պատմութեան Հայոց» մէջ յուզեալ խնդիրքն, ինչպէս տեսանք, երկու կարգ կը բաժնուին. մէկը մատենախօսական, —որ է Մար Աբասայ մատենին հարազատութեան քննութիւնը, — և միւսն պատմական, — այն է Հայոց Պատմութեան իւրաքանչիւր մասանց հետազօտութիւնքն։ —Որչափ և այս երկրորդ մասին ծանր և դժուարին աշխատութիւնը թեթեւցուցած ըլլայ յիւրմէ, Ց. Քննաբանն իսպառ հերքելով գրեթէ ծայր ի ծայր անոնց ստուգութիւնը, և անհետ ընելով զանոնք մեր պատմութեան դաշտէն, սակայն և այնպէս դարձեալ անոնց վէճին մէջ շատ տեղ կը մտնէ անոնց գէթ ստութիւնը ցուցընելու դիտմամբ։ Այս երկրորդ դասու խնդիրները, պատմականքն ասեմք, մեր առաջիկայ խնդրէն դուրս կը համարիմք. մեր վախճանը պատմական վէճից մէջ մտնել չէ, այլ սոսկ առաջին մատենախօսական խնդրն լուսաբանել, այն է, կրկնեմք վերստին, «Մար Աբասեան մատենին գոյութիւնը և հարազատութիւնը հետազօտել, ինչպէս կ'աւանդէ մեզ Մովսէս Խորենացի իւր Պատմութեան գրոց մէջ», և այնու իսկ վախճանաւ մակագրեմք մեր ճառը վերոբանութեամբ Մար Աբասեան մատենին։ Եւ թէ ուրեք ուրեք նաեւ պատմական խնդրոց մէջ մտնելու ըլլամք, ցայն վայր միայն է, ցորքան մեր առաջադրեալ խնդրոյն հետ ներքին կապակցութիւն մը ունի, մանաւանդ այն տեղուանքը, ուր Ց. Քննաբանը այդ կապակցութիւնը սերտիւ միացուցած է իւր բնաբանին հետ. քանզի շատ տեղ Մար Աբասեան մատենին աւանդեալ պատմութիւններն իսկ իրքնութիւն կ'առնու և անկէ շատ անգամ զօրաւոր փաստեր կը գտնէ իւր պաշտպանած կարծեացը. այդ տեղուանք պիտի բռնադատուիմք և մեք պատմական ասպարէզ իջնել. ապա թէ ոչ՝ բնաւ մեր միտքն նոր Քննական Պատմութիւն Հայոց յօրինել չէ առաջիկայ դրութեամբս —իսկ մեր քննելի դլխաւոր կէտերն են առաջիկայքդ, զոր և գլուխս մարդ է համարել.

(Շարունակելի)

(Արեւելեան Մամուլ)

Հ. ՍՈՒՔԻԱՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

. . . Խմբագիր,

Պէօյիւքտէրէի Ս. Հռիփսիմեանց ազգ. երկսեռ վարժարանին մրցանակաբաշխութեան անդրանիկ և համեստ հանդէսը՝ գիւղիս համանուն եկեղեցւոյն մէջ՝ ինչպէս որ կանխաւ ծանուցեալ էր, կատարուեցաւ օգոստ. 21 ուրբաթ առաւօտ ընդ նախագահութեամբ քաջարոգիչ Արժ. Մաղաքիա Ծ. վարդապետի Տէրունեան.

Ազգասէր և ուսումնատենչ խումբ մ'երկսեռ ազգայինք, ընդ որս եւս ուսումնապերճ Պէրպէրեան և Գուրգէն էֆէնտիներն, բարեհամբաւ՝ հանրածանօթ Տօքթ. Արթին պէյ Քէշիշեան, Թաղ. խորհրդոյ պատանդամը, ինչպէս և գիւղիս ազգախնամ ընկերութեան ներկայացուցիչք բարեհաճած էին իրենց ազնիւ ներկայութեամբն աւելցնել փայլն այս ազգային հանդիսին, զոր Վարժարանին նորակազմ հոգաբարձութիւնն առաջին անդամն ըլլալով կարգադրած էր՝ ի խրախոյս Հայ մանկաւոյն։

Վարժարանին Տնօրէն–դասատու բազմարդիւն Սահակ էֆէնտի Խանճեան իւր մի հմուտ տեղեկագիրն ընթեռնելէ յետոյ՝ ուսանողք իրենց գեղեցիկ և ախորժալուր ձայնով երգած մի քանի ազգային երգերով մեծ բերկրանք ազդեցին հանդիսականաց. յետ պարգեւներու բաշխման ի դիմաց հոգաբարձութեան Մեծ. Ալեքսանդր էֆ. Փանոսեան մի ազդու և պերճախօս լեզուաւ բացատրեց զիտութեան պէտքն, գիւղին վարժարանին կացութիւնն, նորակազմ հոգաբարձութեան դիտաւորութիւնքն, և յորդոր կարդաց գիւղացւոյն չ'խնայել նմա իւր բարոյական և նիւթական աջակցութիւնքն, քաջալերելով նաեւ գիւղիս Ազգախնամ ընկերութիւնն ալ, որ Դպրոցին և Եկեղեցւոյն նպաստելու նպատակաւ հիմնուած է։

Պէրպէրեան էֆէնտիի մի բարձր և եռանդուն ատենաբանութեամբն և քարոզիչ Հօր վերջաբան օրհնութեամբն աւարտեցաւ այս հանդէսն, զոր սրտի մեծ գոհութեամբ և եկող տարի աւելի եւս փառաւոր տեսնելու յուսով թողին հանդիսականք։

Կը խնդրեմ Մեծ. Խմբագիր Տէր որ բարեհաճիք սոյն հակիրճ գրութեանս պատուական լրագրոյդ մէջ անկիւն մի շնորհել։

Որով մնամ յարգանօք

1881 օգոստ. 23 Ց. Թէյրէքեան

Պէօյիւքտէրէ

Մինչեթիմիզ Գաթոլիքներին իտարէ վէ Նիզամնամէ մէճլիսներինէ գուրա իլէ ազա նատպ օլունտուգ. Լարքնա տայիր կէօնտէրիմիզ օլան թէպլիղնամէնէ ճէվապէն, Զամիլ Ցովհաննէս, Բօրթուգալ Միքայէլ վէ Սաղըզ Ցովհաննէս էֆէնտիլէր հաղարարթընընն, միւշթէրիլէրէն Գաթոլիք բարիրղխանէսինէ կէօնտէրիմիշ օլուսուգլարը պիր ղրթա թէղքէրէտէ, ինթիխապը վագըաեր քեամիրլէն ըհտա իյէպիքլէրի մէվսուդէն լսթիխապար գրբնմրշ աբը։ Զէվաթը միւշարիլէյհիմտէն մատա, Այլահվերան Ցովհաննէս էֆ. հաղրէթլէրինին տարի մէճրիսի իտարէ ազալբզնը գապուլ իթմէմիշ օլուսուգու կիպի, Մբսբրլըզատէ Օննիկ պէյ իլէ Թբնկբրգատէ պիրատէրլէր Բուզանդ վէ Եավէր էֆէնտիլէրին տէ մէկբիւր ազալբզը գապուլտէն լճթինապ իւզրէ պուլունտուգլարը մէսմուաթը մախսուսէմիզատէն տիր։

Պիր խայլի միւտէթտէն պէրու թաթիլի իսթիեարի իթմիշ օլան Մէճմուաեը Հավատիս դաղէթասընը, տիւնտէն իթիբարէն եէնիտէն լթապ ու նէշր օլունմաեա պաշլատըզը մա մէճմունէյ.յէ կէօրիլմիշ օլմաղլէ, իշպու. ըիւնումայի զուհուրունու թէպրիքլէ պէրապէր տէվամը ինթիշար վէ մանվաֆֆաղ ԶԱՅԷԹԻՆԻ տարի թէմմուզ նի իլլէրիկ։

ԻԼԱՆԱԹ

Հաճի Ալի էֆէնտինին սիւարի գայմագամլարընտան Ալի Ղալիպ պէյ.յէ տէ.յնի պուլունան մէպալիղի մալիմէնին թէսվիեէսի զրմնընտա, մէտեուսնէն Սամանթեատա հաճի Դուտրն չէշմէսի սոգաղընտա քեա.յին, միւթասարրֆ օլուսուղու օն նումէրօլու ախբրըն նըսֆրնըն, թարիխի իլանտան օն պէշ կիւն սոնրա ֆիրուխթինէ թէշեպպիւս օլունաճաղը, Տէրիսաատէթ մէրքէզի իճրա տարիբէսինտէն իլան օլունուր։

9 շէվալ 98

Ֆաթմա էլզէհրա հանըմն, Պալմանճուլար քէթխուտասը հաճի Ահմէտ էֆէնտիյէ տէ.յնի պուլունան մէպալիղի մալիմէնին թէսվիեէսի զրմնընտա, մէտեուսնէնին Թուֆհանէտէ քեամիլ Մուստաֆա չէլէպի մահկէմէսինտէ Հավաճէզատէ սոգաղընտա քեանին, օն իքի նումէրօլու արաատա պուլունան սիւլիւս հիսսէսինին թարիխի իլանտան օն պէշ կիւն սոնրա ֆիրուխթինէ թէշեպպիւս օլունաճաղը մէրքէզի իճրա տարիբէսինտէն իլան օլունուր։

9 շէվալ 98

Պաղը տէվամլը իչին պիր սէնէ զարֆընտա լիւզումի օլան, պիրինճի Նիւդասթէլ նամ մատէն քէսմիրիս, տէրտէսթի միւնադասա օլուպ, աղուստոս բումինին օթուզ պիրինճի բազար էրթէսի կիւնիւ, գարարը դաթի վերիլէճէկինտէն, իթայէ թալիպ օլանլարքն, եէվմի մէգքիւրտէ սատթ պէչտէն օնա գատար խաղինէ.յի խասսէ.յի շահանէեէ կէլմէլէրի։

26 աղուստոս 97 1—3

ԱԶԴՔ

ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՂԶԿԱՆՑ

Վարժարանիս երրորդ տարւոյ շրջանն կ'սկսի յառաջիկայ սեպտ. 1։

Ազգայինք՝ որ կուզեն իւրեանց աղջիկ զաւակունքն յանձնել վարժարանիս խնամոց և կրթութեան, թուականէս սկսեալ կարեն դիմել ամեն առաւօտ ցկէս օր առ Տնօրէնութիւն ի Մէզպուրեան վարժարան. ուր նա պատրաստ է Ծնողաց և պաշտպանաց հետ բանակցիլ դիւղերօթիկ և ցերեկեայ աշակերտուհեաց ընդունելութեան պայմանաց վրայ։

Նախակրթարանի դասախօսութիւնք կ'սկսին ամսագլխէն. իսկ ուսումնարանինն յաջորդ երկուշաբթի օր սեպտ. 7ին։

24 օգոստ. 1881 Հիմնադիր–Տնօրէն

Իճատիէ Մ. Մեղրոբեան

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

ԳՐԻԶ ԵՒ ՍՈՒՐ

Արամեան տպարանէն ելած այս հեղինակութիւնը նուիրուած է Հայ մայրերուն։ Բանասիրական և վիճաբանական բազմաթիւ յօդուածներէ զատ, կը պարունակէ ընդարձակ և հետաքրքրաշարժ ներածութիւն մը, որոյ գլխաւոր նիւթերն են. —Դրական ֆոբիէրու յարուցած պայքարն, Ս. Ոսկանեանի մի անտիպ նամակն ի նպաստ աշխարհաբարեանց, 1855ի Պատրիարքական հրաժանքն ի նպաստ գրաբարեանց, Կովկասեան լեզուփոխութեան պատմութիւնն, Վարժապետական խնդիրը, Արարատեան ընկերութեան ծագումն, լեզուի բարէնորոգում, Հեղինակին ազգային պաշտօնով երկրորդ ուղեւորութիւնն Անգղիա, տեսակցութիւնք Անգղիացի Մրէնսիլէն գրագէտին հետ, Անգղիոյ Զինկեանէներու լեզուին զարմանալի նմանութիւնք Հայերէնի հետ, Ֆրէնսիլէնի Հայերէնն և ի նպաստ Հայերէնի գրած նամակն, լեզուապոյքար, Անանիա և Արամազդ, Գարագաշեան և Քէչեան, եւն. եւն։

Կը ծախսի Պօլսոյ բոլոր Հայ գրավաճառաց քով, Ղալաթիա Գոմիսիոն խանին եռեւը 23 թիւ թղթավաճառանոցը Բերա Դիւնելի դիմացը գրատունը։ Դին 8 ղրշ։

AGENCE DE BANQUE ET DE CHANGE

ՀԻՋ ՊԻՐ ՇԷՑ ՂԱՑՊ ԻԹՄԷՄԷՐ ՄԱԳՍԷՏԻՑԼԷ ԲԻԱՆԳՕԵԱ ՀԻՍՍԷՄԷՆՏ ՕԼՄԱԳ

Բաղպէթլու միւշթէրիլէրիմի մէճմուն ինմէք իւզրէ, թահթը թէէմինէ պլանը օլարագ, 500 միլիոն ֆրանգ սէրմայէսի օլան Ասիւրանս Ֆինանսիէր նամ շիրքէթիլէ միւնասէպաթա կիրիշտիմ։ Մէգքիւր շիրքէթ, սէնէվի չէքիլէճէք գուրալար վասրթասրյալ, հիչ տէյմի իսէ, հէր պիլէթին ֆիեաթը օլան 100 ֆրանգրն թէէտիեէսինի թէէմին իտէր, վէ օ հալտէ, հէր հանկը ճինս պիլէթ օլսուն, հիչ պիր ազէչ ղայպ ինթմէզ։ Մէգքիւր բիանգօ պիլէթլէրինտէն սաթրն ալմագ իսթէեէնլէրէ, սէնէվի չէքիլէճէք գուրալար վասրթասրյալ, պէհէրինէ տէրհալ 100էր ֆրանգ թէէտիեէ օլունմագ իւզրէ, Բարիսին Ասիւրանս Ֆինանսիէր շիրքէթի պօնօլարընտան պիր վէ եախօտ տահա զիեատ ինթասրնը։

Պու պօնօլար տա, պիր մըգտար ֆրանգը էսհամը ուսումիեէսինին պիր մասէնէ էմանէթէն գօնուլմուշ օրմասրյալ, թէէմին իտիմիշլէր տիր։ Պինանէն ալէյհ մէգքիւր բիանգօ պիլէթ վէ բրօմէսսէրինտէն վագը օլաճագ ազէչ ճէ քեամֆիէյի զարար վէ զիեանը թէէմին իտէրիմ։ Հէր քէս, հիչ պիր շէյ ղայպ ինթմէէրէք, պէնիմ բիանգօ պիլէթլէրիմ վէ բրօմէսսէրիմին իւզէրինտէ թալիէնի տէնէէսպիլիր։

Մէնէոե տեօրն տէֆա ֆոբրաբը էֆէլէճէէ օլան Մահմուտիանա էրալիեէրինին 1870 «էնէոե ֆոբրաբը.

ՊԻՒՑԻԻԲ ԻԲՐԱՄԻԵԼԼԷՐ. — 200,000 ֆիօրին, 50,000 ֆիօրին, 12,000 ֆիօրին
Մէնէոե էուլ տեֆա ֆոբրաբը էֆէլէճէէ օլան Պաթ Կրան դոսֆալաբը ֆոբրաբը.
ՊԻՒՑԻԻԲ ԻԲՐԱՄԻԵԼԼԷՐ. — 150,000 ֆիօրին, 15,000 ֆիօրին.
Մէնէոե տեօրն տեֆա ֆոբրաբը տեչէոե օլանաճագ օլան Ալբերթա եահմը.
ՊԻՒՑԻԻԲ ԻԲՐԱՄԻԵԼԼԷՐ. — 40,000 ֆիօրին, 20,000 ֆիօրին.

Գալաթա, քէօբրիւ եագընընտա,
Հալաճեան խանընտա Ն. 5

Ա. ԱՏԼԷՐ

ՍԱՐՐԱՖԻՑԷ

ԵՎՐՕՊԱ ՖՕՐՍԱԼԱՐՕ

Լօնտրա 7 սեպտ.

Ինկլիզ	դօնսօլիտ	99-3/8
Էսհամը	Ուսմանիէ աչըլմը	17-3/16
»	» գարանտը	17-3/8
1865	Իսթիգրազը	19-1/4
1869	»	19-5/8
1871	»	78-3/4
1872	(Պօնտրա Թրէզօր)	32-
1873	»	19-3/4
Օսմանլը	Պանգասը	19-1/2
Ռուսիա	Իսթիգրազը 1873	90-
Մբսբը	Իսթիգրազը պիրլէշմիշ	78-1/2
»	Իսթիեազը (չըմէնտը.)	98-1/2
Տէվլէթի Ալիէնին	1877 Իսթիգրազը	94-
Տարբա սանիեէ		77-3/8
Մբսբրբն	Բօչիտ Իսթիգրազը	96-
1877	Մանճարիսթան Էսհամը	100-7/8
Դամպիօ	Բարիզ	—

Բարիս, 7 սեպտ.

Ֆրանսըզ	Ֆոնտսուս 3 %	85-72
»	» 3 %	116-60
Էսհամը	Ուսմանիէ աչըլմը	18-
»	» գարանտը	17-80
1865	Իսթիգրազը	100-
1869	»	98-
1873	»	98-
Ռուսիէյի	չըմէնտը. Թահվիլա.	59-75
Օսմանլը	Պանգասը	752-50
Դրէտի	Լիոնէ	934-25
Ռուս	Ֆոնտսուս 5 % (1877	93-
Ռուսիանըն	Շարք Իսթիգրազը	92-7/8
Իթալիա	Ֆոնտսուս	90- 5
Մբսբը	Իսթիգ. պիրլէշմիշ	398-75
Իսբանեա	Խարիճի Իսթիգրազը	26-3/8
Դամպիօ	Լօնտրա իւզէրինէ	25-32

Բարիս, (Պուլվար) 7 սեպտ.

Ֆրանսըզ	Ֆոնտսուս 5 %	-
Էսհամը	Ուսմանիէ	-

Վիէննա, 7 սեպտ.

Լօնտրա	իւզէրինէ գամպիա	117-95
Ռումէյի	տէմիր եօլ Թահվիլաթը	26-

ԴԱԼԱԹԱ ՖՕՐՍԱԼԸ

Էսհ. Ուսմ.	օգոստ. 26 ազչմ. գբ.	18-28
» »	օգոստ. 27 սպհ. աչ.	18-30
» »	Լէն Եիւքսէք	18-30
» »	Լէն աշաղը	18-28
» »	Մասթ 5 տէ	18-30
1863	Իսթիգ. (Մութօն) 6 % ֆ.	93-
1865	» » 6 % ֆ.	93-
1869	» (Բիլնար) 6 % ֆ.	92-
1872	» (Պօնտրա Թրէզօր	30-1/2
1873	» (Բիլնար) 6 % ֆ.	92-1/2
Ռումէյի	չըմէնտրֆէր	56-1/2
Բաբօր		-
Հէվալէսիզ	ղուրուշ	37-1/2
Ալդէ	Ֆայիզի » %	9-

ԱԳՈՒՈՅԼԱՐ ՖԻԵԱԹԸ

Դրէտի ժէնէրալ 6 %	7-10
Սոսիէթէ ժէն 6 %	5-15
Իսթանպոլ Պանգասը	12-20
Սոսիէթէ Օթման	4-10
Թրամվայ 5 %	390-
Լաֆրիսմ (մատէն)	148-

ԱԳՋԷԼԷՐԻՆ ԲԻԱՋԱՍԸ

Օսմանլը լիրասը 100 ղրշտան	Ղ. փ.
Ինկլիզ լիրասը	109- 5
Ֆրանսըզ ալթունու	87- 5
Բոլ	89-26
Դրիմից ալթունու	51- 5
Պէեազ մէճիտիյէ	107-15
Մէթալիք	203-3/4
Պէշլիք	207-1/2
Ալթընըզ	126-1/4
Պազը	680-
Գարպոն գայիմէսի գարիք	867-

ԳԱՑՄԷՆԻՆ ԲԻԱՋԱՍԸ

Էն Եիւքսէք	1050-
Էն աշաղը	1050-
Մասթ 8 տէ	1050-

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ — ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ